ЕТИМОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕМАТИЧНИХ ГРУП ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ КІНЕМАТОГРАФ

Ірина КОЛЕГАЄВА
доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри лексикології
і стилістики англійської мови
Одеський національний університет імені І.І.Мечникова

Ярослава ТРУШЕВСЬКА
магістрантка факультету
Одеський національний університет імені І.І.Мечникова

Анотація

Тези присвячені дослідженню шляхів залучення лексем із тематичної сфери кінематографу до англомовного лексикону. Дослідження базується на аналізі матеріалу з тлумачних словників англійської мови та статей медійних ресурсів загальним обсягом 173 лексичні одиниці. Детально розглянуті підгрупи жанрів кіно,–поява їх назв у лексиконі, а також їхня етимологія. Розглянуто переосмислення слів та їхнє семантичне розширення. Зазначено, що більшість слів у цій сфері є запозиченими, переважно з латинської, грецької та французької мов. Лексичне поле кінематографу постійно розширюється за рахунок запозичень та словотворчих процесів, що відображає живий характер мови та розвиток кіномистецтва.

Ключові слова: *кінематограф, лексико-семантичне поле, лексична одиниця, словотворення, етимологія, запозичення, неологізми, жанри кіно.*

Вступ. XX століття в історії людства стало феноменальним через насиченість соціальними, науковими, культурними подіями, які відбулися протягом ста років і сформували сучасний світ. Тогочасне суспільство було свідком двох світових воєн, національних революцій, розпаду імперій та утворення на їхніх руїнах нових незалежних держав. Людство побачило розквіт ери технологічної революції з її небаченими на той час винаходами: комп'ютер, інтернет, мобільний телефон, радіо, атомна зброя, досягнення у сфері ракетобудування, космічних технологій, генної інженерії та багато інших. Таким чином, на початку XX століття світ пережив другу промислову революцію. Однією з найбільш вагомих подій кінця XIX століття стало винайдення кінематографу, бурхливий розвиток якого припав на перші десятиліття XX ст. Мета даного дослідження – це прослідкувати шляхи залучення лексичних одиниць до сфери кінематографу. Матеріал для дослідження було взято з тлумачних словників англійської мови, а також із статей медійних ресурсів. Актуальність теми дослідження полягає в тому, що на сучасному етапі розвитку суспільства галузь кіновиробництва займає важливу нішу, виконуючи як розважальну, так і виховну та естетичну ролі. Лексикон цієї галузі змінюється досить швидко та активно.

Методи дослідження. У дослідженні були використані методи аналізу, структурно-функціональний, метод суцільної вибірки та лінгвістичного опису.

Результати. Загальне число вибірки становить 173 лексичні одиниці, які розділено за чотирма тематичними групами: «Загальні терміни та слова, що стосуються кінематографу як мистецтва» (*Bollywood, cinematography, screenplay, etc.*), «Жанри й види кіно» (*comedy, film noir, horror, slasher, etc.*), «Люди» (*actor, actress, director, producer, stuntman, etc.*), «Технічне обладнання та процес зйомок» (*camera, edit, footage, videography, etc.*). Група «Жанри й види кіно» була деталізована й, з точки зору найцікавіших для аналізу слів, поділена на менші підгрупи: «Малобюджетні фільми» (*blaxploitation, B-movie, mumblecore, spaghetti western, etc.*), «*Action genre*» (*heroic bloodshed, espionage, wuxia action, etc.*), «*Comedy genre*» (*slapstick comedy, spoof, sitcom, mockumentary, etc.*) і «*Science fiction genre*» (*sci-fi, tech-noir, utopian, etc.*). В окрему підгрупу для аналізу було винесено лексичні одиниці, які не об'єднані належністю до одного жанру, але є важливими для аналізу з погляду їхньої етимології (*bootleg, cash cow, dark horse, cliffhanger, etc.*).

По-перше, у ході проведеного дослідження було встановлено, що слова, які потрапляють до лексико-семантичного поля *кінематограф*, проходять здебільшого два шляхи. Перший варіант – це словотворення певними способами. Серед найбільш поширених прийомів було виділено деривацію, словоскладання, словозлиття та зворотне словотворення.

Найцікавіші лексичні одиниці в сфері кінематографу були утворені шляхом словоскладання та словозлиття. Словоскладання (англ. *compounding*) – це словотворчий спосіб, суть якого полягає в поєднанні двох і більше слів, у результаті чого з'являється нове слово. Такий вид кінокартин як «*cliffhanger*» яскраво ілюструє процес словоскладання, оскільки це поняття було утворене шляхом з'єднання двох окремих слів «*cliff*» та «*hanger*». Щодо тлумачення, це

фільм, який закінчується з невирішеним основним конфліктом. Поняття бере свій початок з 1930-х років, коли найперші багатосерійні фільми закінчувалися тим, що їхні герої залишалися у відчайдушних ситуаціях, наприклад, висячи на краю скелі. У цьому й полягає суть етимології терміна, адже в буквальному перекладі «*cliffhanger*» – той, хто висить зі скелі. Прикладом *cliffhanger* є фільм «*Avengers: Infinity War*», фінал якого став причиною створення наступної частини франшизи «*Avengers: Endgame*».

Дещо відмінним від словоскладання є словозлиття (англ. *blending*) – словотворчий спосіб, при якому нове слово виникає зі злиття повної основи одного слова зі скороченою основою іншого або ж зі злиття скорочених основ обох слів. Таким чином, наприклад, утворилося слово «*blaxploitation*»: дві скорочені основи слів «*black*» і «*exploitation*» злилися в єдину лексичну одиницю. Фільми жанру *blaxploitation* з'явилися в США у 70-х роках минулого століття. Зазвичай вони були малобюджетними і не мали високої мистецької цінності. І акторами, і цільовою аудиторією подібних фільмів виступали здебільшого афро-американці (звідси й походить назва жанру). Серед гострих тем, котрі піднімали ці кінострічки, були расизм, наркотики і кримінальний світ. До зразків жанру *blaxploitation* відносять «*The Bus Is Coming*» і «*Slaughter*».

Другий спосіб залучення лексичних одиниць до сфери кіноіндустрії – це переосмислення слова й набуття ним нового значення, тобто семантичне розширення. Наприклад, слово «*franchise*» з'явилося задовго до винайдення кінематографу. Згідно з Оксфордським словником, в англійську мову воно потрапило наприкінці XVIII століття й означало право голосу під час державних виборів, тобто його первинне значення мало політичний сенс. Згодом слово потрапляє і до кіногалузі. Для того, щоб компанії мали право на показ певного медіа-продукту у різних країнах світу, їм потрібно викупити на нього ліцензію, тобто отримати франшизу – право транслювати фільм у кінотеатрах чи на телебаченні. У зв'язку з цим, самі кінокартини також почали називатися франшизами. Прикладами в кінематографі виступають серії таких стрічок як «*The Hunger Games*», «*Divergent*», «*The Maze Runner*», «*Mad Max*», «*Harry Potter*».

В обох випадках залучення слів до лексико-семантичного поля *кінематограф* можливе утворення неологізмів: деривaційне новоутворення із поєднання морфем, недавнє запозичення або утворення полісеманту.

По-друге, було виявлено, що більшість слів сфери кіноіндустрії є запозиченими. Запозиченою може бути як морфема, що є складовою окремого слова, так і ціле слово. Здебільшого такі запозичення стосуються латинської, грецької та французької мов, які значно вплинули на формування сучасної англійської лексики. Перевірка слів у старовинному Словнику англійської мови показала, що близько 85% з них більше не використовуються в сучасній мові. Тобто три найбільш масові іноземні впливи на англійську мову (германські мови, латинь, французька мова) змінили її первісний вигляд та модифікували старовинні кельтські діалекти. Окрім цього, у результаті деталізації тематичної групи «Жанри й види кіно», було з'ясовано, що запозичення з китайської мови

також мають місце в лексичному полі кінематографу, хоча й не досить значне (наприклад, *wuxia action*).

Висновки. Загалом лексико-семантичне поле *кінематограф* поповнювалося завдяки багатьом сферам людської діяльності: є запозичення з царин економіки, політики, юриспруденції, архітектури і навіть зі звичайного побутового життя. Утворюються неологізми багатьма словотворчими способами. Адже мова – це жива сутність, яка не стоїть на місці, а постійно росте й розвивається. Саме тому й лексикон кіномистецтва також знаходиться в безупинному русі, поповнюючи свої ряди все новими й новими словами.

Література

1. Брюховецька Л. Кіномистецтво: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Логос, 2011. 391 с.
2. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства: підручник. Київ: Акад., 2002. 368с.
3. Мислављский В. Н. Кінословник. Терміни, визначення, жаргонізми. Харків: 2007. 328 с.
4. Baugh A., Cable T. A. History of the English Language. Routledge, 1993. URL: https://docenti.unimc.it/carla.cucina/teaching/2017/17413/files/baugh-cable-a-history-of-the-english-language
5. Cambridge Dictionary. URL: https://dictionary.cambridge.org/
6. Lannom S. C. The Ultimate Movie Genres List: 90+ Genre Examples for Film & TV. *Studiobinder*. URL: https://www.studiobinder.com/blog/movie-genres-list/
7. Online Etymology Dictionary. URL: https://www.etymonline.com/